

X. KESKPANGA SUHTLUSPOLIITIKA

AVALIKE SUHETE JA KOMMUNIKATSIOONI PÕHIMÕTTED

Keskpannga tegevusele esitatavate nõuete seas on tähtsal kohal tegevuse läbipaistvus ja usaldusväärsus avalikkuse silmis. **2002. aastal püsis Eesti Panga kui institutsiooni usaldusreiting erinevate uuringute andmeil endiselt nii Eesti elanikkonna kui meediaväljaannete esindajate silmis kõrge¹.** Keskpannga edastatud teavet hinnatakse uuringu andmeil eriti usaldusväärseks, ehkki vahel veidi keeruliseks.

Eesti Panga kommunikatsioonipoliitika lähtub järgmistest eesmärkidest:

- tagada avalikkuse arusaam keskpannga rahapoliitikast ja piisav toetus sellele;
- hoida ja väärtustada mainet Eesti Pangast kui pädevast, iseseisvast ja usaldusväärsest institutsioonist, kel on oluline roll riigi majanduspoliitika ja majanduse arengu suunamisel, kelle tegevus on läbipaistev ja kontrollitav ning kes on valmis kõigi ühiskonnagruppidega suhtlema;
- tagada majandusotsuseid toetava taustinfo võimalikult hea kättesaadavus majandusagentidele.

KESKPANGA AVALIKE SUHETE SEISUKOHAST OLULISED SIHTRÜHMAD

Nagu keskpankade puhul tavaks, kuuluvad ka Eesti Panga avaliku suhtluse sihtgruppide hulka lisaks laiale avalikkusele ja meediale ka küllalt suur arv kodu- ning välismaiseid finantsspetsialiste, samuti kohalikud ja rahvusvahelised äriühingud ning mitmesugused rahvusvahelised institutsioonid. Nii enamiku Eesti Panga trükiste kui keskpannga veebilehe puhul on valdav osa kasutajaid väljastpoolt Eestit (näiteks kvartali Raha- poliitilise Ülevaate puhul on eesti- ja ingliskeelse väljaande trükiarvu suhe ligikaudu 1:3, veebilehe kasutajaist aga on kuni 70% välismaalt). Kõike seda võtab keskpank arvesse ka oma väljundite kujundamisel.

Omapoolse info pakkumisel üritab pank võimalust mööda arvestada oluliste sihtgruppide huve, infohankimisviise ja taustteadmisi, mille väljaselgitamiseks korraldatakse mitmesuguseid kvantitatiivseid arvamusuuringuid ja kvalitatiivseid uuringuid (fookusgruppide küsitlused, intervjuud, publikatsioonide tellijate küsitlused). 2002. aastal oli oluliseks uuringuteemaks **Eesti ärijuhtide suhtumine eurosse ja selle võimalikku käibeletulekuse Eesti majanduses.**

---

¹ Nii ES Turu-uuringute ASI, Emori kui Saar Polli uuringute andmeil usaldab Eesti Panka ja peab tema tegevust õnnestunuks püsivalt 60–70% Eesti elanikest, olenevalt uuringumeetodist. Seda näitajat stabiilselt ületav usaldusreiting on Eesti riigiasutustest vaid Vabariigi Presidendil.

EESTI PANGA REGULAARSED MAJANDUSPOLIITILISED VÄLJUNDID

Arvestades Eesti Panga kaalukat rolli majanduspoliitiliste seisukohtade formuleerijana ja edastajana ning vajadust koordineerida avalikkusele suunatud sõnumite ettevalmistamist, kiitis panga rahapoliitika komitee 2002. a märtsis heaks **Eesti Panga regulaarsete avalike majanduspoliitiliste põhiväljundite loetelu ja nende levitamise põhimõtted**.

Kõige olulisemaks majanduspoliitiliseks väljundiks on **Eesti Panga kvartalikommentaar**, milles keskpang võtab kokku Eesti ja maailma majanduse viimase kolme kuu arengutendentsid, analüüsib neid ning prognoosib edasist arengut. Kvartalikommentaar avalikustatakse iga kolmanda kuu alguses avalikul esitlusel, kus osalevad keskpanga juhid. Kommentaarid on leidnud nii kodu- kui välismaal soodsat vastukaja ja nende põhisõnumid on andnud algtouke mitmeks Eesti-siseseks diskussiooniks olulistel makromajanduslikel teemadel.

Avaliku teavituse aspektist on oluline koht ka jooksvate majandusnäitajate, nagu tarbijahinnaindeksi muut ning SKP kasv, kommenteerimisel. Kevaditi ilmuv Eesti Panga aastaaruanne hõlmab kogu keskpanga tegevust. Infoväljundeist on detailsemalt juttu lk 144–145.

VASTAMINE TEABENÕUDEILE JA PÄRINGUILE

Eesti Panka laekub aastas tuhandeid teabenõudeid ja päringuid erasikuilt ja organisatsioonidelt nii kodu- kui ka välismaalt. Ainuüksi avalike suhete büroo vahendusel vastati 2002. aastal enam kui 8 500 teabenõudele ja päringule.

Eesti Panga infotelefoni teel küsitakse jätkuvalt kõige rohkem teavet keskpanga poolt noteeritavate ja mittenoteeritavate valuutade kursside kohta. Järjest aktiivsemalt kasutatakse panga kodulehekülge. Internetikasutajatele oli heaks uudiseks uuendatud kodulehekülje – www.eestipank.info – avamine 2003. a alguses.

E-posti ja Eesti Panga veebilehe kaudu laekunud päringuis tuntakse põhjalikku huvi keskpanga poolt koostatava ja kogutava statistika vastu. Väljastpoolt Eestit laekunud päringuis on küsijad huvitunud Eesti kommertsbankade teenustest, pangasüsteemi toimimisest, Eesti majanduse olukorrast ning rahapoliitika põhimõttest.

MEEDIASUHTLUS JA AVALIKUD ESINEMISED

Kokku saatis Eesti Pank 2002. aastal ajakirjandusele 68 pressiteadet ja kommentaari. Peale selle on Eesti Panga juhtidel võrreldes teiste ELi kandidaatmaade keskpangajuhtidega suhteliselt palju avalikke esinemisi ja meediaintervjuusid (2002. aastal ligikaudu 80). Lisaks krooni taaskehtestamise 10. aastapäeva üritustele esinesid nad ettekannetega väga erinevaile auditooriumeile (Euromoney Kesk- ja Ida-Euroopa Investorite foorumil, Tartu Ülikooli Majandusteaduskonnas iga-aastase loengusarja raames, Riia Ärikoolis, Pärnu juhtimiskonverentsil jm).

2002. aastal toimus Eesti Pangas kuus pressikonverentsi ja sama palju esitlusi. Eesti Panga juhid ja spetsialistid kirjutasid juhtivaisse ajalehtedesse 20 kommentaari ja analüüsisivat artiklit.

EESTI KROONI 10. AASTAPÄEVA TÄHISTAMINE

*Paljud Eesti Panga tööd ja tegemised kulgesid 2002. aastal Eesti krooni taaskehtestamise 10. aastapäeva tähe all. Juubeliürituste sari algas juba 4. mail, mil toimus **Eesti Panga lahtiste uste päev**. Ligi 1 100 külalist Eesti Panka toonud päeva eesmärk oli tutvustada igakülgset keskpanga tegevust ning pakkuda ka meelelahutust.*

11. juunil korraldas Eesti Pank krooni 10. aastapäevale pühendatud konverentsi **“Alternatiivsed vahetuskursirežiimid globaliseerivas maailmas”**, mis tõi Tallinna finantsmaailma tunnustatud teoreetikuid ja praktikuid. Ligi 700 külalisega konverentsi avas Eesti Vabariigi president Arnold Rüütel. Peaesinejaiks olid Eesti Panga president Vahur Kraft, Euroopa Keskpanga asepresident Eugenio Domingo Solans ning Rahvusvahelise Arvelduspanga (BIS) peadirektor Andrew Crockett. Ürituse lõpetas Eesti Vabariigi peaministri Siim Kallase sõnavõtt. Konverentsi juhtis Eesti Panga asepresident Andres Sutt.

Paneeldiskussioonides osalesid Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) peaökonomist Willem H. Buiter, Saksa Liidupanga asepresident Jürgen Stark, Rahvusvahelise Valuutafondi Euroopa II osakonna direktor John Odling-Smee, Soome Panga president Matti Vanhala, Jaapani endine aserahandusminister Eisuke Sakakibara, Hongkongi keskpanga asepresident Tony Latter, Ungari Keskpanga asepresident György Szapary ja mitmed teised tunnustatud spetsialistid. Institutsioonidest olid Tallinnas esindatud veel USA rahandusministeerium ning Euroopa ja Aasia kõrgkoolid.

Konverentsist toimus otseülekanne internetis, mida jälgis kokku ligi 300 arvutikasutajat nii Eestis kui välismaal. Lisaks avaldas Eesti Pank eraldi eesti ja inglise keeles kogumiku, mis sisaldab kõigi konverentsil peetud kõnede ja ettekannete tekste, samuti ülevaateid arutlusringide diskussioonidest, kommentaare ning vastuseid publiku küsimustele.

Päris krooni aastapäeval, 20. juunil korraldas keskpank Tallinnas Harjumäel **vabaõhu vestlusringi “Krooni tulek ja järgnenud aastad – prognoosid ja tegelikkus”**. Üritusel osalesid Eesti iseseisvusaja peaministrid Siim Kallas, Mart Laar, Mart Siimann ja Andres Tarand, samuti Eesti Panga president Vahur Kraft ning asepresident Märten Ross.

Samas tutvustati ka keskpanga poolt krooni aastapäevaks välja antud **raamatut “Eesti Vabariigi rahad 1992–2002”**, mis on osutunud populaarseks nii Eestis kui välismaal.

ISELOOMULIKKU MUUS SUHTLUSES AVALIKKUSEGA

“Rahakompass 2002”

Oktoobri alguses toimus Tallinna Börsi ja Eesti Päevalehe korraldusel kolmandat korda investeerimismess “Rahakompass”, kus traditsiooniliselt oli esindatud ka Eesti Pank. Mess on panga jaoks eriti oluline seetõttu, et aitab avalikkuse tähelepanu juhtida võimalusele saada keskpangalt tasuta mitmekülgset teavet Eesti rahapoliitika, samuti panganduse ja laiemalt kogu majanduse arengu kohta.

3 500 külastaja seas oli Eesti Panga messiboks üsna populaarne. Asjasthuvitatud said informatsiooni keskpanga tegevuse eri valdkondade kohta. Tavakohaselt olid populaarsed panga trükised, eriti Eesti Panga Toimetiste sarjas ilmuvad kokkuvõtted keskpangas toimuvast majandusuuringuist.

Muuseumi tegevus

1996. aastal avatud Eesti Panga muuseumil² on tähtis roll Eesti Panga avalike suhete süsteemis. Lisaks püsi- ja ühekordsetele ekspositsioonidele korraldatakse seal kohtumisi, esitlusi ja pressikonverentse. Muuseumis on müügil meenemündid ja sealt on huvilistel võimalik saada panga trükiseid.

² Muuseum asub Estonia pst 11 ning on avatud kolmapäevast reedeni kella 12–17. Telefon 6680 760.

Muuseumi külastajaid oli 2002. aastal rekordiliselt palju – ligi 7 000, müügikäive oli 3,75 miljonit krooni. Väga nõutud oli Eesti krooni taaskehtestamise 10. aastapäevale pühendatud puhtast kullast 100kroonise nominaaliga meenemünt, mille kaks tuhat eksemplari müüdi läbi mõne päevaga. Populaarseks osutus ka hõbedast Tartu Ülikooli meenemünt.

Jaanuari alguses pälvis muuseumi külastajate ja avalikkuse tähelepanu euroala riikide käibelkaduvate rahatähtede näitus. Maikuu avati näitus “2000 aastat raha Eestis”. See oli külalisväljapanek Eesti Ajalooinstituudilt, kes oma fondide baasil koostas ekspositsiooni mitmetest Eestis seni esitlemata olnud aardeleidudest.

Kvartalikirjeldus Kroon & Majandus

2002. aasta novembris ilmus Eesti Panga majandusajakirja Kroon ja Majandus avanumber. Selle trükise eelkäijaks oli kuni 2001. a lõpuni ilmunud Eesti Panga Bülletään, mille nii sisu kui vorm vajasis muutunud oludes ümberkujundamist.

Eesti ja inglise keeles ilmuv ajakiri võimaldab paremini ära kasutada panga potentsiaali ja teadusuuringute tulemusi, rahuldada suuremal määral ühiskonna huvi aktuaalsete majandusprobleemide vastu ning on keskpangale täiendav infoväljund. Ajakirja lugejaina nähakse kõiki majandushuvilisi, eelkõige majanduse ja rahanduse eriala tudengeid, magistreid ja doktorante, õppejõude ja teadlasi, teadus- ja uurimisasutuste ning riigi- ja kohalike omavalitsuste töötajaid, ärimehi, ajakirjanikke jt.

RAHVUSVAHELISED NÕUDED RIIGI FINANTSSÜSTEEMI JA MAJANDUSE ALASELE AVALIKULE TEAVITUSELE

Viimaseil aastail on keskpankade rahvusvahelistel foorumitel üsna palju räägitud keskpanga avalikkussuhete põhimõttest. Näiteks on Rahvusvahelise Valuutafondi juhatuse võtnud rea meetmeid liikmesmaade majanduspoliitika ja -andmete läbipaistvuse suurendamiseks. Nende seas on liikmesmaade makromajandus- ja finantsolukorda hindavate põhikirja IV artikli missioonide tulemuste avaldamine, milleks Eesti andis nõusoleku esimeste seas, juba 1999. aastal. 2002. a sügiseks oli analoogilise nõusoleku andnud juba ligikaudu 80% RVFi liikmesriikidest.

Väga oluliseks tuleb pidada RVFi juhatuse poolt omaks võetud põhimõtet, mille kohaselt kõik erinevate majanduspoliitiliste küsimuste kohta koostatud ülevaated ja analüüsid³ kuuluvad avaldamisele, kui pole otsustatud teisiti⁴. Lisaks on RVF viimaseil aastail pööranud enam tähelepanu eri riikidele suunatud abiprogrammide andmete avaldamisele ja fondi sisemiste haldusküsimuste valgustamisele, aga avalikustanud ka näiteks RVFi majandusuuringutele antud sõltumatuid hinnanguid.

Euroopa Keskpank (EKP) on suhtlemises avalikkuse ja finantsturgudega rõhutanud kahte aspekti. Esiteks, tulemuslik kommunikatsioon muudab keskpanga poliitika efektiivsemaks ning aitab täita seatud eesmärgid. Teiseks, suhtlus on osa vastutusest avalikkuse ees – demokraatliku ühiskonna jaoks olulisi otsuseid tuleb selgitada. Eriti tähtis on, et avalikkus mõistaks rahapoliitika eesmärgid ja raamistikku. Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) avalike suhete eesmärgid on sõnastatud järgmiselt:

- **toetada rahapoliitika toimimist ja tulemuslikkust;**
- **suurendada avalikkuse poolehoidu eurosüsteemile ja tema poliitikatele, seda nii liikmesriikides kui ka mujal.**

³ Policy papers.

⁴ Presumed publications.

Mainitud eesmärkide saavutamiseks

- **on soovitav rakendada euroala ühtse rahapoliitika alases suhtlemises ühesugust informeerimist;**
- **tuleb muuta eurosüsteemi poliitika eesmärgid, ülesanded ja tegevus läbipaistvamaks.**

Avalikkussuhted peavad olema läbipaistvad, arusaadavad ja järjepidevad. **Väga oluliseks loeb Euroopa Keskpank ka seda, et avalikkusele selgitataks, mis on hinnastabiilsus ja milline on selle tagamises rahapoliitika roll.**

EESTI PANGA AVALIK SUHTLUS VIIMASEL KÜMNENDIL

Kümne aasta jooksul on suhtlemine erinevate sihtgruppidega väljaspool Eesti Panka palju muutunud – uuenenud on funktsionaalne ja organisatsiooniline külg, teisenenud rõhuasetused.

Üheksakümnendate aastate algul oli eriti oluline **murda välja infosulust ning jõuda rahvusvaheliste infokanaliteni**. Tollane Eesti Panga informatsiooni- ja majandusanalüüsi osakond vahendas analüüsiga ühendatud teavet. Lisaks sellele hangiti ja süstematiseeriti ka Eesti majandusandmeid ning vahendati kodu- ja välismaale infot keskpanga kohta.

1992. a rahareformi ettevalmistuste ajal korraldas tollane infosakond ka esimeste nüüdisaegsete personaalarvutite hankimise keskpangale. Eesti Pank sai esimesena Eestis juurdepääsu Reutersi äriinfokanalitele. Et Eestis tollal puudusid kvaliteetsed sidekanalid, tuli kasutada satelliitsidet. Algusest peale on keskpank väljastanud infot vähemalt kahes keeles – eesti ja inglise keeles.

Pärast rahareformi kasvas plahvatuslikult nii kodu- kui välismaise avalikkuse huvi Eesti Panga vastu. Kaks korda nädalas hakati avaldama kommentaare tollases suurima levikuga päevalehes Rahva Hääl ning kaasati kaks uut töötajat, kelle esmane ülesanne oli vastata infopäringutele.

1993. aastal alustas ilmumist **keskpanga esimene regulaarne trükis** – bülletään. Trükiste ettevalmistamine eraldi funktsioonina kujundati välja 1994. aasta jooksul. Samal aastal ilmus ka esimene trükitud panga aastaaruanne, mis käsitles keskpanga tegevust 1993. aastal. Avaldama hakati ka panga teabelehte, mida mõnikord ilmus 4–5 numbrit nädalas. Info vähesuse tõttu avaldasid päevalehed tollal teabelehe ja bülletääni materjale isegi täies mahus. 1995. aastal võttis Eesti Pank kasutusele **oma veebilehe**, olles sellega keskpankade hulgas esimeste seas. Samal aastal alustas ilmumist ka Eesti Panga Toimetiste sari.

1996. aasta märkis välisanalüütikute, aga ka potentsiaalsete välisinvestorite huvi selget kasvu Eesti majanduse vastu – infoosakonnal tuli igal nädalal vastu võtta 2–3 välisdelegatsiooni ning vastata arvukatele välismaistele infopäringutele. Eesti Panga ingliskeelsele statistikavalimikul, mis oli mõeldud majandusspetsialistist huvilisele, oli stabiilselt 300–400 tellijat. Tollal oli juba pandud alus ka Eesti Panga rahvusvaheliste suhete allüksusele, kuid see haldas esialgu ainult kontakte RVFi ja Maailmapangaga.

1997. aastal ilmus keskpanga **esimene rahapoliitiline ülevaade**. Esimene maksebilanss taasiseseisvunud Eestis pandi kokku 1992. aastal. Kvartalite kaupa avaldati maksebilanssi eraldi vihikuina ning ka bülletäänis, 2000. aasta kohta anti välja aga esimene maksebilansi aastaraamat.

Tavaks on saanud **keskpanga teaduskonverentsid**. Iga sellise ürituse materjalid on hiljem ilmunud ka trükisena. Neist esimene valmis juba 1993. aastal.

2000. aastal ühendati tolleks ajaks iseseisva osakonna staatuse saanud rahvusvaheliste suhete osakond ja infoosakonna baasil kujunenud avalike suhete osakond ühtseks rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonnaks. Sellega tagati mitmete kattuvate funktsioonide senisest efektiivsem ja ressursisäästlikum täitmine.